Kategorik olmayan tasım

Önce tanımını yapacağız sonra detaylandıracağız.

Öncüllerinden en az birinin **koşullu** bir önerme olduğu çıkarımlardır. “eğer... ise" veya "ya... ya da" gibi yapılar içerir.

Kategorik olmayan tasımları anlamak için karşıtını öğrenelim.

Kategorik tasım

Tüm önermeleri kategorik önermelerden oluşur.

Bir kategorinin diğer bir kategoride tamamen içerilip içerilmediğini ifade eder.

"Tüm A, B’dir", "Hiçbir A, B değildir", "Bazı A, B’dir", "Bazı A, B değildir."

Örnek verelim.

- Tüm A, B’dir: Tüm insanlar ölümlüdür.
- Tüm C, A’dır: Sokrates bir insandır.
- Öyleyse, tüm C, B’dir: Öyleyse, Sokrates ölümlüdür.

Kategorik olmayan tasım

Koşullu önerme

"Eğer P ise, o zaman Q’dur." şeklindedir.

Ayrık önerme

"Ya P’dir, ya da Q’dur." şeklindedir.

Kategorik olmayan tasımlar ikiye ayrılır.

Koşullu tasım

Öncüllerinden en az biri koşullu önermedir.

1. Eğer P ise, Q'dur: Eğer yağmur yağarsa, yerler ıslanır.
2. Eğer Q ise, R'dir: Eğer yerler ıslanırsa, kaygan olur.
3. Öyleyse, eğer P ise, R'dir: Öyleyse, eğer yağmur yağarsa, yerler kaygan olur.

Koşullu tasımın en yaygın ve güçlü biçimlerinden biri **Modus Ponens** ve **Modus Tollens**'tir.

Modus ponens

- Eğer P ise, Q'dur: Eğer araba çalışıyorsa, motoru yağlıdır.
- P doğrudur: Araba çalışıyor.
- Öyleyse, Q da doğrudur: Öyleyse, motoru yağlıdır.

Modus tollens

- Eğer P ise, Q'dur: Eğer hasta olsaydım, ateşim çıkardı.
- Q yanlıştır (değillemesi doğrudur): Ateşim çıkmadı.
- Öyleyse, P de yanlıştır: Öyleyse, hasta değilim.

Ayrık tasım

Bir öncülü ayrık önerme olan tasımdır.

1. Ya P'dir, ya da Q'dur: Yağmur yağıyor ya da kar yağıyor.
2. P değildir: Yağmur yağmıyor.
3. Öyleyse, Q'dur: Öyleyse, kar yağıyor.

Şimdi özetleyelim.

Özellik	Kategorik Tasım	Kategorik Olmayan Tasım
Önerme Türü	Kategorik (Tüm A, B'dir)	Koşullu (Eğer P ise Q) veya Ayrık (Ya P ya Q)
Yapı	Konu-Yüklem ilişkisi	Önermeler arası mantıksal bağ
Temel Türleri	Barbara, Celarent, vb.	Koşullu Tasım (Modus Ponens, Modus Tollens) ve Ayrık Tasım
Örnek	Tüm insanlar ölümlüdür. Sokrates insandır. Öyleyse Sokrates ölümlüdür.	Eğer yağmur yağarsa yerler ıslanır. Yağmur yağıyor. Öyleyse yerler ıslanır.

Kategorik olmayan tasım günlük hayatta ve bilimde klasik tasımlardan daha çok kullanılır.